

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Кафедра ПСИХОЛОГІЇ

На правах рукопису

НЕСПРАВА МИКОЛА ВІКТОРОВИЧ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ
СТУДЕНТІВ- ПСИХОЛОГІВ ЯК ФАКТОР ПСИХОЛОГІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ

Спеціальність 053 Психологія
(код) (назва спеціальності)

Освітня програма Психологія
(назва)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра

Науковий керівник:
Деркач Лідія Миколаївна,
доктор психологічних наук,
професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 6 від 1.02.2022

Завідувач кафедри

 Людмила ПРИСНЯКОВА

(підпис)

(І'мя, ПРИЗВИЩЕ)

Дніпро, 2022

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра _____ психології
Освітній ступінь _____ магістр
Спеціальність _____ 053 психологія
Освітня програма _____ психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач
кафедри психології
Людмила ПРІСНЯКОВА

(підпис)

10.02.2022

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Несправа Микола Вікторович

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

1. Тема роботи «Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентів- психологів як фактор психологічного благополуччя»

2. Науковий керівник Держак Лідія Миколаївна, доктор психологічних наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи на кафедру 14.02.2022р.

4. Мета кваліфікаційної роботи
теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям студентів-психологів.

5. Завдання випускної кваліфікаційної роботи

1. провести теоретичний аналіз наукової літератури стосовно ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя особистості;
2. розкрити сутність моделі цінностей особистості;
3. виявити характерні ознаки психологічного благополуччя;
4. встановити та проаналізувати взаємозв'язки між рівнем психологічного благополуччя та ціннісних орієнтацій студентів-психологів;
5. провести емпіричне дослідження з метою з'ясування характеру зв'язку психологічного благополуччя та ціннісних орієнтацій

студентів-психологів.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Вступ	Жовтень 2021р.	Виконано
2	I Розділ	Листопад 2021р.	Виконано
3	II Розділ	Грудень 2021р.	Виконано
4	Робота в цілому	Лютий 2022р.	Виконано

Науковий керівник

(підпис)

Лідія ДЕРКАЧ

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Микола НЕСПРАВА

Дата видавання завдання 29.09.2021р.

АНОТАЦІЯ

Несправа М.В. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентів- психологів як фактор психологічного благополуччя/ Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 053 «Психологія» (освітньо-професійна програма «Психологія»). ВНПЗ ДГУ, Дніпро, 2022.

Зміст анотації

Актуальність теми дослідження обумовлена все зростаючою ситуацією визначеності життя сучасної людини. Соціально-економічні та геополітичні тттонеси, що розгортаються у світі, створюють умови для постійних змін системи цінностей, норм, відносин. Все частіше висока динаміка соціальних процесів. Обумовлює необхідність вивчення факторів, що лежать в основі внутрішньої рівноваги особистості, емоційно-оцінних відносин, що складають її основу, а також їх співвідношення з механізмами регулювання поведінки. Баланс емоцій, психологічного благополуччя особистості, переживання задоволеності різними відносинами стають найважливішими психологічними явищами, що є визначенням актуальності позначеної тематики.

З одного боку, ситуація невизначеності підвищує стан напруженості та занепокоєння в умовах трансформаційного суспільства, з іншого боку, спостерігається збільшення інтересу та попиту щодо фахівців-психологів, спеціалістів, які здатні надати допомогу та супровід тим, хто цього потребує. Для того, щоб якісно проводити консультації психолог має підтримувати свою внутрішню цілісність, психологічне здоров'я та психологічне благополуччя. Вивчення стану благополуччя особистості поступово входить в коло інтересів сучасної науки. У цьому випадку психологічне благополуччя визначається як базовий суб'єктивний конструкт, що відображає сприйняття та оцінку свого дункціонування з точки зору вершини потенційних можливостей людини. Такий розгляд терміна вказує на високу роль ціннісних і смислових орієнтацій особистості у визначенні власного благополуччя (або неблагополуччя).

Психологічне благополуччя співвідноситься з системою цінностей людини. Цінності є невід'ємною складовою культури, людина сприймає світ через власну систему цінностей. У даній роботі зроблено спробу відповісти на низку питань: Який рівень психологічного благополуччя притаманний сучасним майбутнім психологам? Які ціннісні орієнтації домінують в їх світогляді? Яким чином співвідноситься система цінностей студентів-психологів з їх рівнем психологічного благополуччя?

Отже, *мета* нашої роботи - теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям студентів-психологів.

Об'єкт дослідження - ціннісні орієнтації особистості.

Предмет дослідження - особливості взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям студентів-психологів.

Концептуальна гіпотеза: ціннісні орієнтації впливають на вірогідність суб'єктивного переживання особистістю себе як благополучної, що зумовлюється наявністю базових компонентів психологічного благополуччя: автономія, екологічна майстерність, мета у житті, особистісний ріст, позитивні відносини з іншими та самоприйняття.

Емпіричні гіпотези:

1 Соціальна спрямованість ціннісних орієнтацій корелює з психологічним благополуччям особистості.

2. Студенти-психологи характеризуються більш високими показниками психологічного благополуччя при домінуванні цінностей автономія, стимуляція, доброзичливість, безпека, турбота та толерантність.

3. Студенти-психологи характеризуються більш високими показниками психологічного благополуччя при домінуванні цінностей професійної самореалізації, особистого життя, спілкування, альтруїстичних та етичних цінностей.

4. Якщо особистість відчуває себе психологічно благополучною, то емоційний компонент її суб'єктивного благополуччя буде мати позитивний

характер.

5. Досліджувані з високим рівнем прояву соціальної відповідальності як цінності мають високий рівень психологічного благополуччя.

6. Якщо особистість проявляє високий рівень соціальної відповідальності, то її ціннісні орієнтації будуть мати соціальну спрямованість.

Поставлено наступні **завдання емпіричного дослідження:**

1) провести теоретичний аналіз наукової літератури стосовно ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя особистості;

2) розкрити сутність моделі цінностей особистості;

3) виявити характерні ознаки психологічного благополуччя;

4) встановити та проаналізувати взаємозв'язки між рівнем психологічного благополуччя та ціннісних орієнтацій студентів-психологів;

5) провести емпіричне дослідження з метою з'ясування характеру зв'язку психологічного благополуччя та ціннісних орієнтацій студентів-психологів.

Методи дослідження. З метою визначення ролі ціннісних орієнтацій у переживанні особистістю себе як благополучної використано методи *теоретичного* аналізу детермінованості та взаємовпливу психічних явищ, що дозволили розкрити роль цінностей у відчутті та наявності психологічного благополуччя особистості.

Для перевірки гіпотез дослідження застосовано емпіричні методи: вимірювання, тестування та опитування.

Для реалізації поставлених завдань та перевірки гіпотез використано наступний *психодіагностичний інструментарій*, що містить:

- *Портретний ціннісний опитувальник (РУ()-57) Ш. Шварца* (адаптована хтя української вибірки під керівництвом автора) для вимірювання прояву 19 цінностей особистості.

Методика "Ціннісні орієнтації", що розроблена М. Рокічем для виявлення особливостей ціннісно-мотиваційної сфери людини.

- *Методика «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф* (адаптована для української вибірки) для вимірювання виявлення основних складників психологічного благополуччя.

- *Методика «Шкала суб'єктивного благополуччя» (Г. Перуе-Баду)* (адаптація М. В. Соколової) для виміру емоційного компонента суб'єктивного благополуччя.

- *Моментальний тест на позитивну та негативну афективність PANAS I Уотсон, Л. Кларк і А. Теллеген* (адаптація Є. Осіна), для з'ясування того, які відчуття переважають негативні чи позитивні у житті досліджуваних.

- *Опитувальник «Шкала виміру соціальної відповідальності (SRS-37)» і* _ Ковальчук, Ю. Проскура, 2010) для дослідження соціальної відповідальності КЕ цінності в мотиваційній сфері особистості.

Обробка результатів дослідження проведена за допомогою математико-; т атлетичних методів (коефіцієнт кореляції Пірсона, t-критерій Стюдента, етоди дескриптивної статистики та метод регресійного аналізу). Узагальнення гезультатів здійснено з використанням інтерпретаційних методів (класифікація і узагальнення емпіричних даних). Статистична обробка даних і графічна "гезентація результатів здійснювалась за допомогою пакета статистичних трограм SPSS (версія 17.0).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *досліджено взаємозв'язок* психологічного благополуччя та проявів ціннісних орієнтацій на -онтингенті майбутніх психологів, визначено *соціальну спрямованість* ціннісних орієнтацій як одного з факторів психологічного благополуччя. *Набули подальшого розвитку* теоретичні положення про феномен психологічного благополуччя та феномен ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців.

Теоретична значущість роботи полягає у поглибленні знань про роль та чомпоненти психологічного благополуччя особистості, а також уявлень про ціннісні орієнтації майбутніх психологів. Здійснено обґрунтування

взаємозв'язку ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя студентів- психологів.

Практична значущість постає у можливості використання теоретичної частини роботи для розробок навчальних програм зі спецкурсу “Психологія цінностей” у вищих навчальних закладах України, а також для створення тренінгів, спрямованих на підвищення рівня психологічного благополуччя особистості, формування соціальної відповідальності як цінності, діагностику майбутніми психологами стану психологічного благополуччя, ґрунтуючись на особливостях своєї ціннісно-мотиваційної сфери, та винайдення шляхи щодо його поліпшення.

Полігон дослідження: Дослідження проводилось на **контингенті українських студентів-психологів вищих навчальних закладів у м. Дніпро.**

Учасниками дослідження 150 осіб (90 жінок і 60 чоловіків) у віці від 18-22 років, середній вік - 19 років.

Структура та обсяг дипломної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 119 та 4 додатків. Магістерська робота містить 20 таблиць та 3 рисунки. Загальний обсяг магістерської роботи 118 сторінок.

Список публікацій здобувача:

1. XVI Міжнародна науково- практична конференція «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», що відбулася 25-28 листопада 2021 року у м. Києві, до збірника конференції подано статтю: «Прогнозування компонентів соціальної відповідальності майбутніх психологів на основі характеристик їх ціннісних орієнтацій»; Ольвійському форумі 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі XIV міжнародній науковій конференції, II міжнародній науково-практичній конференції «Залучення патріотично активної

молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв. У збірнику конференції опубліковано тези: «Civil, law and moral consciousness in the modal of future lawyers' social responsibility» : Миколаїв. Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 4 червня. 2020. С. 26-28.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ФЕНОМЕНИ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У ВІТЧИЗНЯНИХ ТА ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	9
1.1. Теоретичні підходи до розуміння феномену ціннісних орієнтацій особистості у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців.	9
1.2. Соціальна відповідальність як цінність	24
1.3. Загальна характеристика психологічного благополуччя особистості	28
1.4. Суб'єктивне благополуччя як компонент психологічного благополуччя.....	35
Висновки до першого розділу.....	39
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОБТРУШУВАННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ З ЦІННІСНИМИ ОРІЄНТАЦІЯМИ ТА ПІДБІР МЕТОДИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ.....	42
2.1. Обґрунтування співвідношення ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя особистості	42
2.2. Характеристика методичного інструментарію дослідження ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя особистості.	47
Висновки до другого розділу.....	48
РОЗДІЛ 3. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ З ПСИХОЛОГІЧНИМ БЛАГОПОЛУЧЧЯМ СТУДЕНТІВ- ПСИХОЛОГІВ.....	50
3.1. Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження.....	50
3.2. Результати емпіричного дослідження взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям студентів-психологів...	55
3.3. Аналіз та обговорення результатів емпіричного дослідження...	60
3.4. Лінійний регресійний аналіз для прогнозування показників ціннісної сфери особистості.....	73
Висновки до третього розділу.....	82
ВИСНОВКИ	87
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	92
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми дослідження обумовлена все зростаючою ситуацією невизначеності життя сучасної людини. Соціально-економічні та геополітичні процеси, що розгортаються у світі, створюють умови для постійних змін системи цінностей, норм, відносин. Все частіше висока динаміка соціальних процесів обумовлює необхідність вивчення факторів, що лежать в основі внутрішньої рівноваги особистості, емоційно-оцінних відносин, що складають її основу, а також їх співвідношення з механізмами регулювання поведінки. Баланс емоцій, психологічного благополуччя особистості, переживання задоволеності різними відносинами стають найважливішими психологічними явищами, що є свідченням актуальності означеної тематики.

З одного боку, ситуація невизначеності підвищує стан напруженості та занепокоєння в умовах трансформаційного суспільства, з іншого боку, спостерігається збільшення інтересу та попиту щодо фахівців-психологів, спеціалістів, які здатні надати допомогу та супровід тим, хто цього потребує. Для того, щоб якісно проводити консультації психолог має підтримувати свою внутрішню цілісність, психологічне здоров'я та психологічне благополуччя. Вивчення стану благополуччя особистості поступово входить в коло інтересів сучасної науки. У цьому випадку психологічне благополуччя визначається як базовий суб'єктивний конструкт, що відображає сприйняття та оцінку свого функціонування з точки зору вершини потенційних можливостей людини. Такий розгляд терміна вказує на високу роль ціннісних і смислових орієнтацій особистості у визначенні власного благополуччя (або неблагополуччя) [96].

Психологічне благополуччя співвідноситься з системою цінностей людини. Цінності є невід'ємною складовою культури, людина сприймає світ через власну систему цінностей. У даній роботі зроблено спробу відповісти на низку питань: Який рівень психологічного благополуччя притаманний

сучасним майбутнім психологам? Які ціннісні орієнтації домінують в їх світогляді? Яким чином співвідноситься система цінностей студентів-психологів з їх рівнем психологічного благополуччя?

Отже, *мета* нашої роботи - теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям студентів-психологів.

Об'єкт дослідження - ціннісні орієнтації особистості.

Предмет дослідження - особливості взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям студентів-психологів.

Концептуальна гіпотеза: ціннісні орієнтації впливають на вірогідність суб'єктивного переживання особистістю себе як благополучної, що зумовлюється наявністю базових компонентів психологічного благополуччя: автономія, екологічна майстерність, мета у житті, особистісний ріст, позитивні відносини з іншими та самоприйняття.

Емпіричні гіпотези:

1 Соціальна спрямованість ціннісних орієнтацій корелює з психологічним благополуччям особистості.

2. Студенти-психологи характеризуються більш високими показниками психологічного благополуччя при домінуванні цінностей автономія, стимуляція, доброзичливість, безпека, турбота та толерантність.

3. Студенти-психологи характеризуються більш високими показниками психологічного благополуччя при домінуванні цінностей професійної самореалізації, особистого життя, спілкування, альтруїстичних та етичних цінностей.

4. Якщо особистість відчуває себе психологічно благополучною, то емоційний компонент її суб'єктивного благополуччя буде мати позитивний характер.

5. Досліджувані з високим рівнем прояву соціальної відповідальності як цінності мають високий рівень психологічного

благополуччя.

б. Якщо особистість проявляє високий рівень соціальної відповідальності, то її ціннісні орієнтації будуть мати соціальну спрямованість.

Поставлено наступні **завдання емпіричного дослідження:**

- 1) провести теоретичний аналіз наукової літератури стосовно ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя особистості;
- 2) розкрити сутність моделі цінностей особистості;
- 3) виявити характерні ознаки психологічного благополуччя;
- 4) встановити та проаналізувати взаємозв'язки між рівнем психологічного благополуччя та ціннісних орієнтацій студентів-психологів;
- 5) провести емпіричне дослідження з метою з'ясування характеру зв'язку психологічного благополуччя та ціннісних орієнтацій студентів-психологів.

Полігон дослідження: Дослідження проводилось на **контингенті українських студентів-психологів вищих навчальних закладів у м. Дніпро**. Учасниками дослідження 150 осіб (90 жінок і 60 чоловіків) у віці від 18 - 22 років, середній вік - 19 років.

Методи дослідження. З метою визначення ролі ціннісних орієнтацій у переживанні особистістю себе як благополучної використано методи *теоретичного* аналізу детермінованості та взаємовпливу психічних явищ, що дозволили розкрити роль цінностей у відчутті та наявності психологічного благополуччя особистості.

Для перевірки гіпотез дослідження застосовано емпіричні методи: вимірювання, тестування та опитування.

Для реалізації поставлених завдань та перевірки гіпотез використано наступний *психодіагностичний інструментарій*, що містить:

- *Портретний ціннісний опитувальник (PVQ-57) Ш. Шварца*

(адаптована для української вибірки під керівництвом автора) для вимірювання прояву 19 цінностей особистості [94, 117].

- *Методика "Ціннісні орієнтації"*, що розроблена М. Рокічем [1, 111] для виявлення особливостей ціннісно-мотиваційної сфери людини.

- *Методика «Шкали психологічного благополуччя» К. Ріфф* (адаптована для української вибірки) для вимірювання виявлення основних складників психологічного благополуччя [29, 116].

- *Методика «Шкала суб'єктивного благополуччя» (Г. Перуе-Баду)* (адаптація М. В. Соколової) для виміру емоційного компонента суб'єктивного благополуччя [80; 85].

- *Моментальний тест на позитивну та негативну афективність PANAS (Д. Уотсон, Л. Кларк і А. Теллеген)* (адаптація Є. Осіна), для з'ясування того, які почуття переважають негативні чи позитивні у житті досліджуваних [59; 74].

- *Опитувальник «Шкала виміру соціальної відповідальності (SRS-37)»* О. Ковальчук, Ю. Проскура, 2010) для дослідження соціальної відповідальності як цінності в мотиваційній сфері особистості [32, 39, 105].

- Обробка результатів дослідження проведена за допомогою математико-статистичних методів (коефіцієнт кореляції Пірсона, t-критерій Стьюдента, методи дескриптивної статистики та метод регресійного аналізу). Узагальнення результатів здійснено з використанням інтерпретаційних методів (класифікація й узагальнення емпіричних даних). Статистична обробка даних і графічна презентація результатів здійснювалась за допомогою пакета статистичних програм SPSS (версія 17.0) [49, 102].

Методологічну й теоретичну основу дослідження складають теоретичні положення про поняття та концепції психологічного благополуччя (Н. Бредберн, А. Вотерман, Е. Десі, К. Ріфф, серед закордонних дослідників - А. В. Вороніна, Л. В. Куліков, М. В. Соколова, П. П. Фесенко, Р.М. Шаміонов, Т. Д. Шевеленкова та ін.); теорію самодетермінації (Е. Десі,

Р. Райан); концепцію суб'єктивного благополуччя (Е. Дінер); операціоналізацію феномену психологічного благополуччя (К. Ріфф), ціннісно-сміслову сферу та суб'єктивне благополуччя (К. О. Абульханова-Славська, Д. О. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн, Р. М. Шаміонов та інші); психологічні теорії, в яких розглядається проблема позитивного психологічного функціонування особистості (теорії Е. Еріксона, А. Маслоу, Е. Олпорта, К. Роджерса, М. Селігмана, К. Юнга, М. Яходи), наукові праці, що присвячено проблемі дослідження психологічного благополуччя українців (І. Ф. Аршава, Е.Л. Носенко, Д. В. Носенко, О.С. Ковальчук, О.В. Канциренко).

Теоретичні відомості про проблему цінностей та ціннісних орієнтацій (Б. Г. Ананьєв, У. Білські, Ф. Клакхон, Є. Махлах, М. Рокіч, Б. Скіннер, А. Тешфел, В. Франкл, Ш. Шварц); принципи класифікації, структури та ієрархізації цінностей (М. О. Бердяєв, Р. Інглхарт, А. Маслоу, В. Момов, М. Рокіч, В. Ф. Сержантов, В. П. Тугарінов та інші); полярні ціннісні системи (Д. О. Леонтьєв), положення про ціннісні орієнтації української молоді (Н. Фролова, Л. Романюк та інші).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що досліджено взаємозв'язок психологічного благополуччя та проявів ціннісних орієнтацій на контингенті майбутніх психологів, визначено роль та місце соціальної відповідальності у системі цінностей як одного з факторів психологічного благополуччя. *Набули подальшого розвитку* теоретичні положення про феномен психологічного благополуччя та феномен ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців.

Теоретична значущість роботи полягає у поглибленні знань про роль та компоненти психологічного благополуччя особистості, а також уявлень про ціннісні орієнтації майбутніх психологів. Здійснено обґрунтування взаємозв'язку ціннісних орієнтацій та психологічного благополуччя студентів-психологів.

Практична значущість постає у можливості використання теоретичної

частини роботи для розробок навчальних програм зі спецкурсу “Психологія цінностей” у вищих навчальних закладах України, а також для створення тренінгів, спрямованих на підвищення рівня психологічного благополуччя особистості, формування соціальної відповідальності як цінності, діагностику майбутніми психологами стану психологічного благополуччя, гугтуючись на особливостях своєї ціннісно-мотиваційної сфери, та винайдення шляхи щодо його поліпшення.

Особистий внесок магістранта: Результати теоретичної частини тоботи та емпіричного дослідження оприлюднено на XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», що відбулася 25-28 листопада 2021 року у м. Києві, до збірника конференції подано статтю: «Прогнозування компонентів соціальної відповідальності майбутніх психологів на основі арактеристик їх ціннісних орієнтацій»; Ольвійському форумі 2020: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі XIV міжнародній науковій конференції, II міжнародній науково-практичній конференції «Залучення патріотично активної молоді до розвитку громадянського суспільства як чинник соціальної безпеки України». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв. У збірнику конференції опубліковано тези: «Civil, law and moral consciousness in the modal of future lawyers’ social responsibility» : Миколаїв. Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили. 4 червня. 2020. С. 26-28 [109].

Структура та обсяг дипломної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел у кількості 115 та 4 додатків. Магістерська робота містить 20 таблиць та 3 рисунки. Загальний обсяг магістерської роботи 123 сторінки.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи та підсумовуючи результати теоретичного та емпіричного дослідження, зробимо наступні *висновки*:

1. Доведено, що цінності є невід'ємною складовою культури, людина :приймає світ через власну систему цінностей. Основними ознаками цінностей є вплив на всі соціальні феномени, організованість в системі для кожної особистості, наявність витоків в культурі, суспільстві та того інститутах, а також в самій особистості.

2. Цінності є критеріями значущості і орієнтирами діяльності індивіда, вони відображають особистісні смисли в процесі сприйняття і освоєння об'єктивної реальності, а сенс виступає в якості фундаменту формування особистісних цінностей. Цінності є основним засобом свідомості і самосвідомості для підтримки почуття самоповаги і власної гідності.

Формування ціннісних орієнтацій особистості - динамічний процес, що має певні функції. Основною функцією ціннісних орієнтацій є регулятивна функція, а саме - регулювання поведінки особистості в певних соціальних умовах.

3. Визначено, що психологічне благополуччя розглядається у площині двох підходів: гедоністичного, де благополуччя - баланс позитивного та негативного афектів та еудемоністичного, де комплексний феномен - це результат розвитку та саморозвитку особистості. При дослідженні психологічного благополуччя пріоритетним є соціальний фактор, ніж біологічний, який знаходить свого виявлення у почутті соціальної приналежності та самооцінці, що пов'язується з реалізацією фізичних, духовних, соціальних та матеріальних можливостей особи.

Феномен психологічного благополуччя співвідноситься з такими поняттями, як ціннісні орієнтації, ментальне та фізичне здоров'ям людства, якість життя та тривалість життя, відчуття щастя та інші позитивні емоції, суб'єктивне благополуччя, психологічне або психічне благополуччя, соціально-економічний розвиток та соціальна відповідальність.

4. Аналіз результатів емпіричного дослідження показав, що гіпотезу, сформульовану, як «Соціальна спрямованість ціннісних орієнтацій корелює з психологічним благополуччям особистості», повністю підтверджено, встановлено взаємозв'язки психологічного благополуччя з такими цінностями, як автономність думки, автономність дії, стимуляція, гедонізм, досягнення, ресурси, особистісна та соціальна безпека, традиції, правила, доброзичливість, турбота про інших, природа та толерантність за методикою Шалом Шварца «*Портретний ціннісний опитувальник (PV)-57*).

5. Повністю підтверджено другу гіпотезу, сформульовану наступним чином: «Студенти-психологи характеризуються більш високими показниками психологічного благополуччя при домінуванні цінностей автономія, стимуляція, доброзичливість, безпека, турбота та толерантність»:

а) фактор «*Автономія*» має значущі кореляції з цінностями автономність думки, автономність дії, стимуляція - прагнення до новизни та змін, гедонізм, досягнення, ненанесення шкоди іншим, доброзичливість, турбота, толерантність.

б) фактор «*Позитивні відносини з іншими*» корелює з такими цінностями, як автономність думки, стимуляція, гедонізм, досягнення, особистісна безпека та безпека суспільства, традиції, правила, ненанесення шкоди іншим, турбота, рівність, толерантність.

в) за фактором «*Екологічна майстерність*» отримано статистично значущі кореляції з наступними цінностями: автономність думки, автономність дії, стимуляція, гедонізм, досягнення, особистісна безпека та безпека суспільства, традиції, правила, доброзичливість, турбота, рівність, толерантність.

г) фактор «*Особистісне зростання*» репрезентує кореляції з цінностями: автономність думки, автономність дії, стимуляція, гедонізм, досягнення, ресурси, безпека суспільства, доброзичливість, турбота,

рівність, толерантність.

д) фактор *«Мета у житті»* корелює з такими цінностями, як автономність думки, автономність дії, *стимуляція, гедонізм, досягнення, тесурси, імідж, особистісна безпека та безпека суспільства, традиції, правила, доброзичливість, рівність, природа, толерантність.*

е) фактор *«Самоприйняття»* має значущі кореляції з цінностями: автономність думки, автономність дії, *стимуляція, гедонізм, досягнення, ресурси, особистісна безпека та безпека суспільства, традиції, правила, доброзичливість, толерантність.*

6. Результати, отримані за методикою *«Ціннісних орієнтацій»* Мілтона Рокіча, вказують на те, що третя емпірична гіпотеза нашого дослідження підтвердилася частково: існують статистично значущі кореляції між групою ціннісних орієнтацій професійної самореалізації, особистого життя, спілкування та альтруїстичних цінностей. Також у студентів-психологів спостерігається статистично значущий зв'язок між цінностями самоствердження та позитивними відносинами з іншими.

7. Підтверджено гіпотезу про те, що *«Якщо особистість відчуває себе психологічно благополучною, то емоційний компонент її суб'єктивного благополуччя буде мати позитивний характер»*. Визначено, що емоційний компонент суб'єктивного благополуччя вказує на позитивний статистично значущий зв'язок з психологічним благополуччям, а також з домінуючою позитивною афективністю. Натомість, негативна афективність має негативний статистично значущий зв'язок з психологічним благополуччям.

8. Підтверджено п'яту гіпотезу про те, що *«Досліджувані з високим рівнем прояву соціальної відповідальності як цінності мають високий рівень психологічного благополуччя»*.

а) Так, *особистісне зростання* пов'язане з альтруїзмом та моральною свідомістю. Тобто, відчуття власного прогресу, прагнення розвиватися, вчитися і сприймати нове молоддю пов'язане з наданням переваги інтересам інших людей, аніж власним бажанням, безкорисливою допомогою іншим

людям, та моральною зрілістю особистості, етичною поведінкою, моральним судженням, моральними почуттями, усвідомленням цінності життя людини.

б) Фактор *«Позитивні відносини з іншими»* пов'язаний з загальним показником соціальної відповідальності, громадянською свідомістю, законосвідомістю, а також з альтруїзмом. Тобто, здатність бути відкритим для спілкування, наявність навичок, що допомагають встановлювати і підтримувати контакти з іншими людьми пов'язані з відповідальністю та обов'язком перед суспільством, патріотизмом, громадянською позицією, усвідомленням значущості бути залученими до важливих подій у країні, а також дотримання законів, соціальних правил, надання переваги інтересам інших людей, аніж власним бажанням, безкорисливою допомогою іншим людям, здібністю жертвувати своєю вигодою заради спільного блага.

в) Наявність *мети у житті* пов'язана з моральною зрілістю молоді. Тобто, почуття свідомості існування, відчуття цінності того, що було в минулому, відбувається в сьогодні, і відбуватиметься у майбутньому пов'язане з моральною зрілістю молоді, етичною поведінкою, моральними судженнями, моральними почуттями, усвідомленням цінності життя людини, почуттям справедливості.

9. Повністю підтверджено шосту гіпотезу *«Якщо особистість проявляє високий рівень соціальної відповідальності, то її ціннісні орієнтації будуть мати соціальну спрямованість»*. Усі шкали соціальної відповідальності мають статистично значущі зв'язки з загальним показником системи цінностей, що дозволяє зробити висновок про стійкий взаємозв'язок даних категорій.

10. За допомогою регресійного аналізу показано місце соціальної відповідальності у системі цінностей. Доведено, що соціальна відповідальність наближена до таких базових цінностей, як універсалізм, безпека, турбота, доброзичливість, конформність, що проявляється у прагненні особистості відстоювати принципи справедливості та рівності, поважати думку інших людей, запобіганні нанесенню шкоди, бажанні берегти природу та охороняти оточуюче середовище, толерантності до інших

та прийнятті їх такими, які вони є. Натомість, зворотній зв'язок соціальної відповідальності констатовано з цінностями влада (домінування над іншими людьми, ресурси та матеріальне багатство) і покірність (задоволеність тим, що людина має на даний момент, перебільшене почуття скромності). Отримані дані підтверджують прояви соціальної спрямованості ціннісних орієнтацій майбутніх психологів.

Перспективи *подальших досліджень* полягають у розробках проблеми взаємозв'язку ціннісних орієнтацій з психологічним благополуччям молоді, визначення місця феномену соціальної відповідальності у системах цінностей, а також у розгляді крос-культурних засад зазначеної тематики.